

Aanbevelingen Euregio Scheldemond voor toekomstige Interreg A programma's

Inleiding

In verschillende gremia wordt nagedacht over de toekomst van de structuurfondsen. Zo ook in de Werkvereniging voor Europese grensregio's (WVEG). Omdat met name de Interreg (A) programma's van waarde zijn in de samenwerking over de grens, is de Taskforce Interreg ingesteld.

Vanuit de Taskforce Interreg geeft de WVEG input aan DG Regio en de Europese Commissie over het belang van de nieuwe Interreg programma's voor de Europese grensregio's. Samen met andere euregio's worden ervaringen gedeeld over de huidige Interreg periode en aanbevelingen gedaan hoe de Interreg programma's te verbeteren voor de volgende programmaperiode.

Euregio Scheldemond behartigt de belangen aan de grens tussen Zeeland, Oost- en West-Vlaanderen. De grens brengt verschillende knelpunten, maar ook kansen. De samenwerking over de grens gebeurt van onderop met lokale en regionale partijen. Deze samenwerking is de identiteit van een gemeenschappelijk Europa.

Innovatie, verbreding van thema's, een gebiedseigen insteek en dicht bij de burger als uitgangspunten

Euregio Scheldemond stelt de volgende noden vast voor de toekomstige Interreg programma periode:

1. Bedenkingen vanuit de huidige programmaperiode zijn dat **niet alleen innovatie** inspeelt op de problematiek aan de grens. Ook zijn lokale partijen aan de grens niet geëquipeerd om bij te dragen aan de hoog technologische innovaties die vandaag de dag gevraagd worden binnen de Interreg programma's.
2. Bij de themakeuze vooral kijken naar de eigenheid van de grensregio. De **grensknelpunten** dienen als leidraad in de thema's voor het nieuwe Interreg programma.
3. Inzet op **verbreding van thema's** gelinkt aan de eigenheid van grensoverschrijdende regio's, waardoor ook kleinere organisaties en overheden actief betrokken worden bij het slechten van interne Europese grenzen
4. Rekening houden met de **noden van de burgers, bedrijven en overheden** in de grensoverschrijdende samenwerking. Dit kan in zogenaamde 'people-to-people', 'business-to-business' en 'government-to-government' projecten voor triple helix en quadruple helix samenwerking.

5. We merken dat het huidige Interreg programma ver afstaat van kleinere stakeholders in onze euregio. Graag brengen we Interreg weer dichterbij **de essentie van samenwerken in de grensoverschrijdende regio's**.
6. Inzetten op **kleinschalige projecten**, met overzichtelijke begroting en maximaal effect op het grondgebied en haar inwoners.
7. Maximale inzet op **vereenvoudiging van projectadministratie en verantwoording**. Mogelijkheden bieden van gedeeltelijke voorfinanciering voor financieel minder draagkrachtige organisaties.
8. **Samenwerking tussen Europese Commissie en Euregio's** om grenzen te vervagen en een kader te geven aan de grensoverschrijdende subsidieprogramma's.

Aanbevelingen voor een gedragen, slagkrachtig toekomstig Interreg A-programma:

I. Focus op innovatie

De laatste jaren is het structuurfondsenbeleid van de Europese Commissie heel sterk geëvolueerd richting focus op innovatie. Dit lijkt evident, zeker ook gezien de link met de EU 2020-strategie. De EU maakt bijgevolg heel wat middelen vrij voor innovatieve acties via haar structuurfondsen.

In de huidige programmaperiode wordt ook in Interreg A een belangrijke klemtoon gelegd op innovatie en onderzoek. Als grensoverschrijdende stimulator kunnen Euregio's een belangrijke rol spelen om de relatie tussen kennis en ondernemingen te faciliteren in economische (grensoverschrijdende) clusters en dit op een interbestuurlijke manier, samen met diverse partners. Daarbij worden keuzes gemaakt op basis van de troeven en groeimogelijkheden in het gebied.

De euregio's zijn als bovenlokaal grensoverschrijdend niveau de ideale "makelaar" om innovatie en clustering over grenzen heen te trekken. Ook in de komende interreg A-programma's zal een focus op innovatie en onderzoek relevant blijven. Voor Euregio Scheldemond en het Vlaams-Nederlandse grensgebied blijven de biogebaseerde economie, duurzame energie, logistiek, agro-food, onderwijs en zorg in de toekomst dé sectoren waar innovatie, onderzoek en grensoverschrijdende samenwerking het grensgebied versterken en een belangrijke bijdrage leveren aan een innovatief en duurzaam Europa, waar het goed werken en leven is.

De vraag kan echter gesteld worden of programma's die de grensoverschrijdende samenwerking moeten bevorderen niet meer ruimte moeten creëren voor andere grensoverschrijdende thema's, waarbij samenwerking tussen kleinere initiatiefnemers en draagvlak bij de inwoners van het grensgebied de grensoverschrijdende dynamiek een belangrijke impuls kunnen geven.

De oorspronkelijke doelstelling van de Interreg A-programma's was het zoveel mogelijk wegwerken van de negatieve gevolgen die een grens heeft en te kijken naar opportuniteiten om via grensoverschrijdende samenwerking expertise uit te wisselen en schaalvoordelen te bewerkstelligen. Euregio Scheldemond is van oordeel dat dit nog steeds dé belangrijkste doelstelling moet blijven.

Studies (zoals de Kansentlas Euregio Scheldemond, waarin tastbare kansen voor grensoverschrijdende benadering op vlak van arbeidsmarkt, woonbeleid, ziekenhuizen, onderwijs en winkelaanbod worden aangereikt in een Europa waar grenzen vervagen) tonen aan dat de grens nog steeds een belemmering vormt voor de grensgebieden. Die regio's liggen vaak geografisch perifeer ten aanzien van het bestuurlijke centrum. In Nederland en België zijn afstanden weliswaar beperkt, maar toch zien we ook hier dat de grens nog steeds een obstakel vormt. De idee van een eengemaakt Europa zonder grenzen is ook hier nog veraf. Mensen gaan nog steeds onvoldoende de grens over om te werken en gebruik te maken van voorzieningen.

Dat de Interreg A-programma's zo sterk geëvolueerd zijn naar innovatieprogramma's draagt bij tot de toenadering van grote kennisinstellingen en bedrijven die gezamenlijk grootschalige innovatieve projecten kunnen opzetten. In de praktijk zien we echter dat dergelijke initiatieven slechts één aspect vormen van de toenadering in deze perifere gebieden. Overigens bieden ook transnationale Interregionale programma's (Interreg B en Europe) en andere programma's zoals H2020 ruimte voor samenwerking rond thema's als innovatie en onderzoek.

Euregio Scheldemond wil daarom pleiten dat er voor de nieuwe programmaperiode meer aandacht besteed wordt aan grensoverschrijdende problemen en kansen die burgers raken. De grens dient nog steeds in de hoofden van de burgers, de lokale besturen en lokale organisaties enerzijds en de ondernemingen met een duidelijke regionale impact op de grensoverschrijdende arbeidsmarkt anderzijds, weggewerkt te worden. En daartoe zijn andere grensoverschrijdende initiatieven en acties nodig dan de grootschalige innovatieprojecten die in Interreg V worden uitgevoerd.

II. Verbreding van themakeuze

Interreg VI A zou volgens Euregio Scheldemond een breder gamma aan thema's moeten kunnen behelzen. Europese grensgebieden hebben veelal specifieke regionale behoeften en daar zou moeten kunnen op ingespeeld worden. Voor Euregio Scheldemond denken we hierbij oa aan

- de gezamenlijke kustlijn tussen West-Vlaanderen en Zeeland met het Zwin als grensoverschrijdend natuurgebied
- de aaneengesloten economische Kanaalzone Gent-Terneuzen, voor zowel Oost-Vlaanderen als Zeeland een belangrijke economische slagader, en met twee havens die heel nauw samenwerken
- de unieke combinatie van cultuurhistorische steden, plattelandsdorpen, natuur en recreatie, industrie en woongebieden
- het geografisch aan Vlaanderen vasthangend Zeeuws-Vlaanderen, gescheiden van de rest van Nederland door de Westerschelde

Daarnaast is er duidelijk nu al een grensoverschrijdende toenadering door lokale stakeholders en overheden, maar die zou versneld en versterkt kunnen lopen via de

toetsing aan een Europees gedragen kader en samenwerking in concrete Interregprojecten.

In het verleden is duidelijk gebleken dat samenwerking op het vlak van toerisme, cultuur en welzijn een groot draagvlak bij de Europese burger kon bewerkstelligen. Momenteel lijken de Europese Interreg A-programma's voor deze thema's nog weinig kansen te bieden. Daar waar de Europese subsidieprogramma's die hier wel op inspelen (zoals Europa voor de Burger en Creatief Europa voor culturele samenwerking) vaak op een te grote schaal zitten om net dat grensoverschrijdende aspect voor grensgebieden te kunnen capteren. Ook hier is dus een grote nood aan hefboomen vanuit Europa om deze specifiek grensoverschrijdende samenwerking te stimuleren en ondersteunen.

III. Projectenportefeuilles

Voor een optimale grensoverschrijdende samenwerking is het van belang dat elke euregio kan inspelen op de eigen noden en specifieke eigenschappen. Een concreet voorbeeld kan zijn het toepassen van projectenportefeuilles die steunen op de principes van integratie en structurering, transversaliteit en heterogeniteit. Specifiek dit laatste aspect is ook van toepassing op Euregio Scheldemond. De projectenportefeuilles bieden de mogelijkheid om rekening te houden met de specifieke noden, kenmerken en uitdagingen van bepaalde grensoverschrijdende subgebieden en om de niches en specialiteiten te benutten die eigen zijn aan elk van deze subgebieden in een optiek van slimme specialisatie.

Een projectenportefeuille wordt als volgt gedefinieerd: "Plannen bestaande uit een cluster klassieke samenwerkingsprojecten die betrekking hebben op verschillende domeinen en thema's, maar een gemeenschappelijke doelstelling hebben, namelijk de economische en sociale ontwikkeling van een specifiek grensoverschrijdend gebied of van de hele samenwerkingszone".

IV. Dichter bij de burger

Euregio Scheldemond is van oordeel dat de Interreg A-programma's het middel bij uitstek zouden kunnen zijn om, naast het stimuleren van innovatie in grensregio's, tegelijk Europa dicht bij de burger te brengen. In het verleden in Euregio Scheldemond, maar ook nu nog in sommige andere Interreg A-programma's, konden via 'People-to-people' projecten of 'microprojecten' burgers, lokale besturen en organisaties betrokken worden bij het Europese verhaal. Heel concrete, laagdrempelige acties zorgden ervoor dat Europa niet enkel een ver-van-mijn-bed gebeuren was, maar integendeel heel dichtbij kwam. Evaluaties van deze people-to-people projecten tonen aan dat het aantal burgers en lokale besturen en organisaties dat bereikt werd vele malen hoger ligt dan bij de grootschalige projecten.

Initiatieven om burgers aan weerszijden van de grens met elkaar in contact te brengen of lokale besturen van elkaar te laten leren lijken op het eerste zicht eerder triviale, maar net door dit soort kleinschalige acties kan de grens pas echt vervagen. Deze acties helpen om elkaar te leren kennen, om de blik niet enkel naar het centrum te richten, maar ook eens naar de andere kant van de grens te kijken. In onze dagdagelijkse contacten met burgers in de Euregio Scheldemond blijkt deze nood nog steeds, en misschien meer dan ooit, zeer actueel. Kortom: Europa heeft

dringend nood aan een positievere perceptie bij de burger en volgens Euregio Scheldemond zouden kleinschalige, lokale acties hierbij kunnen helpen.

V. De euregio's als draaischijf van de dynamiek in een grensgebied

Een andere evolutie in het Europese beleid omtrent grensoverschrijdende samenwerking was het vergroten van de grensregio's. Zo is Euregio Scheldemond op het einde van Interreg II samengevoegd met Benelux Middengebied en was de Grensregio Vlaanderen – Nederland geboren. In Interreg III was er wel nog sprake van deelbudgetten, maar vanaf Interreg IV werd geen opdeling meer gemaakt en was het de bedoeling om zoveel mogelijk 'grensbrede' projecten op te zetten. Ook in andere grensgebieden zijn euregio's samengevoegd tot grote grensregio's. Vanuit efficiëntie-oogpunt viel hier natuurlijk wel iets voor te zeggen. Maar hiermee werd tekort gedaan aan de specificiteit van de kleinere euregio's en kwamen de deelgebieden in Euregio Scheldemond opnieuw in een eerder perifere zone terecht.

Euregio Scheldemond is ervan overtuigd dat het opnieuw mogelijk maken van deelbudgetten voor de euregio's ook kan helpen bij het dichterbij de burger brengen van Europa. Mocht er opnieuw kunnen ingezet worden op people-to-people projecten in de afzonderlijke euregio's dan zou via die weg voluit kunnen ingespeeld worden op heel lokale noden en kansen.

De EU, haar lidstaten en de euregio's kunnen samen grenzen slechten

Euregio Scheldemond is er zich van bewust dat de keuze voor thema's als innovatie en onderzoek, duurzame energie en dergelijke meer voor grensregio's is gestuurd door een algemene bekommernis om de economische slagkracht en concurrentiepositie van Europa op wereldschaal te versterken. Daarnaast bieden de EU structuurprogramma's nog steeds de mogelijkheid om met kleinere, lokaal gedragen initiatieven te werken in people-to-people projecten (zoals blijkt uit de realiteit in bepaalde euregio's). Het zijn de lidstaten die de keuzes bepalen en dus is het van belang om de dialoog aan te gaan om aan euregionale belangen tegemoet te komen bij de opmaak van de nieuwe Interreg A programma's. De euregio's kunnen ook een waardevolle bijdrage leveren aan de nationale belangen door van grensregio's weer groeiregio's te maken die bijdragen aan nationale doelstellingen. De euregio's zijn hiermee een goede proeftuin voor innovatie, maar staan ook dicht bij hun Europese burgers.

Euregio Scheldemond is van oordeel dat de Europese Commissie in de communicatie met de lidstaten een belangrijke ondersteunende rol kan opnemen. De EC kan bijvoorbeeld meer richting geven bij het uitbouwen van haar toekomstig subsidiebeleid en bekrachtigen dat euregio's een cruciale rol hebben in de totstandkoming van themakeuzes en uitvoeringsmodaliteiten voor de toekomstige grensoverschrijdende programma's. Euregio's vormen de brug tussen het Europees beleid en dat van de lidstaten. Bovendien is hun nabijheid ten opzichte van het lokaal beleid dé sleutel om tot gedragen grensoverschrijdend werken te komen.

De EU kan volgens Euregio Scheldemond ook een keuze maken om van Interreg A het programma bij uitstek te maken voor het wegwerken van de grenzen en voor het dichterbij de burger brengen van Europa. Dit kan bijvoorbeeld door het gezamenlijk met de euregio's uittekenen van de lijnen waaraan een Interreg A programma zou moeten voldoen. Deze actieve betrokkenheid van Euregio's bij de opmaak en uitvoering van de toekomstige programma's creëert een groot draagvlak, zowel bij de Euregio's zelf als bij haar stakeholders.

Denkbaar zijn bijvoorbeeld het reserveren van een minimum aandeel in het programma voor euregio-gebonden thema's of voor kleinere projecten. Voor een dergelijke oefening is de invalshoek vanuit drie schalen onmisbaar: de Europese Unie als sturend orgaan, de lidstaten voor hun globale visie en strategie om aan de Europese normen tegemoet te komen en de euregio's als platformen die raakvlak hebben met de perifere gebieden en de concrete noden op lokaal en supra-lokaal niveau, maar die bovenal in hun dagelijkse werking met grensoverschrijdende kansen en knelpunten in aanraking komen. Een gezamenlijk proces richting toekomstige Interreg A programma's kan alleen maar ten goede komen aan algemeen draagvlak en concretisering in goede samenwerkingsprojecten.

Voor verdere vragen kan u terecht bij:

E-mail: els.piqueur@oost-vlaanderen.be of m.klein_hesseling@zeeland.nl

Tel: 0032-9-267 87 02

Achtergrondinformatie

Euregio Scheldemond

Euregio Scheldemond is als samenwerkingsverband van Zeeland, Oost- en West-Vlaanderen ontstaan in 1989. Op vlak van cultuur en onderwijs vond al uitwisseling plaats sinds de jaren '50. Tot voor kort bestond de werking uit twee pijlers: de Scheldemondraad, als autonoom platform, en het Europese Interreg-programma voor grensoverschrijdende samenwerking. Binnen de Scheldemondraad werd door de jaren heen de samenwerking gestaag uitgebouwd: ook op vlak van veiligheid, economie, toerisme, landbouw, welzijn, zorg en water wordt nu samengewerkt, in vakgroepen en concrete projecten. Vanaf 2000 werden ook de gemeenten nadrukkelijker betrokken in de euregio. Initiatieven uit de gemeentelijke clusters, de vakgroepen of de Scheldemondraad zelf worden veelal bekostigd via de diverse Interreg-programma's of het eigen Scheldemondfonds. De drie provincies werken samen in Euregio Scheldemond maar ook in ruimere verbanden, zoals Vlaams-Nederlandse Delta, Interreg Vlaanderen-Nederland en een aantal transnationale Interreg-structuren.

Meer informatie? Ga naar www.euregioscheldemond.be